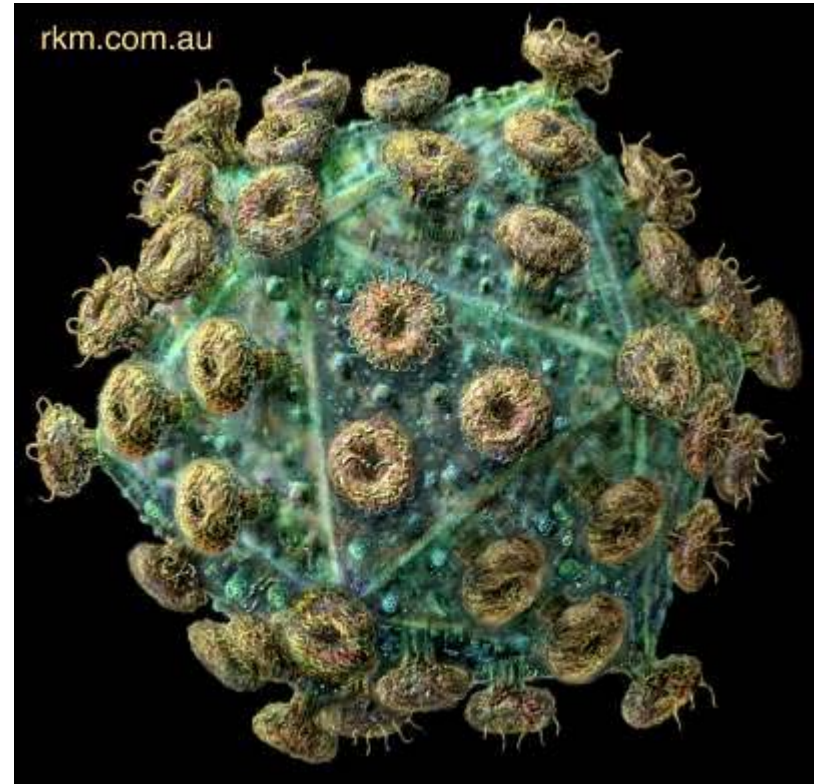

VIIRUSED

12. klassile

Triin Marandi

2002

Viirused on **mitterakulised** ainult elusrakkudes paljunevad bioloogilised objektid.

Viroloogia – teadus, mis uurib viirusi.

Elus või mitte elus?

Pole ainevahetust

Ei paljune iseseisvalt

Pole rakulist ehitust

Ei kasva ega arene

Ehituses on olemas valgud ja nukleiinhapped

Muteeruvad

Evolutsioneeruvad

Elusa ja elutu piirimail

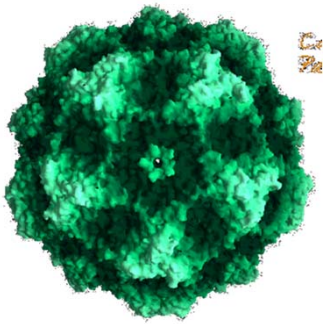
Viirused...

Suurus: 0,01 ... 0,3 μm (3 miljondikku mm-st).

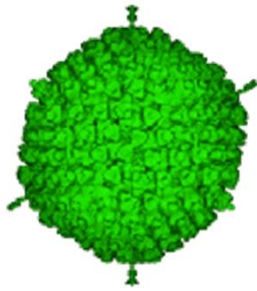
Suurimad viirused on rõugeviirused.

Millega on viiruseid võimalik vaadelda?

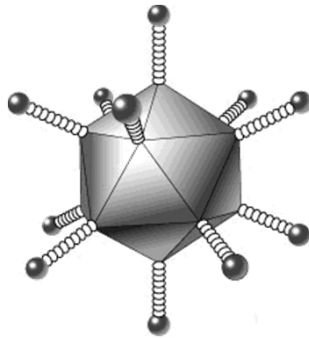
Kuju: pulkjas, kerajas, spiraalne, ...

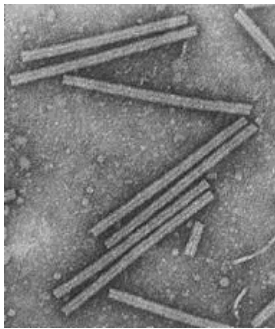
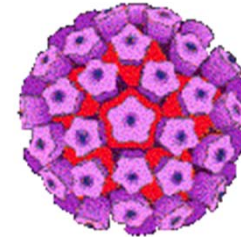
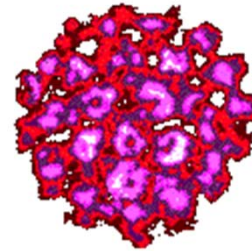
parvoviirus

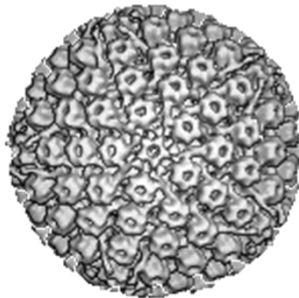
adenoviirus

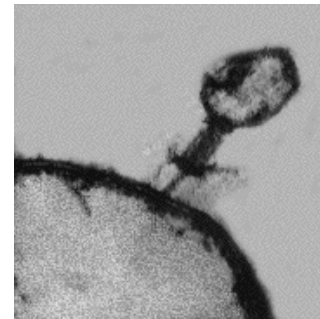
papilloomviirus

tubaka mosaiikviirus

herpesviirus

bakteriofaag

Viirused...

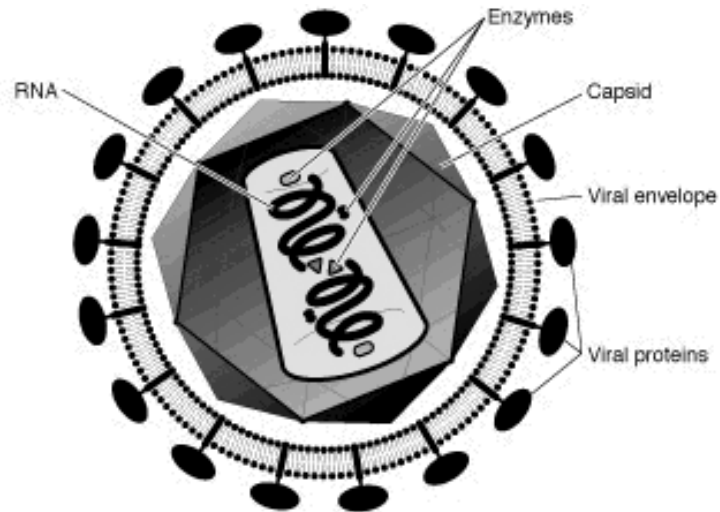
Ehitus:

valguline kate e. kapsiid

nukleiinhape (DNA või RNA)

} Viirusosake ehk
virioon

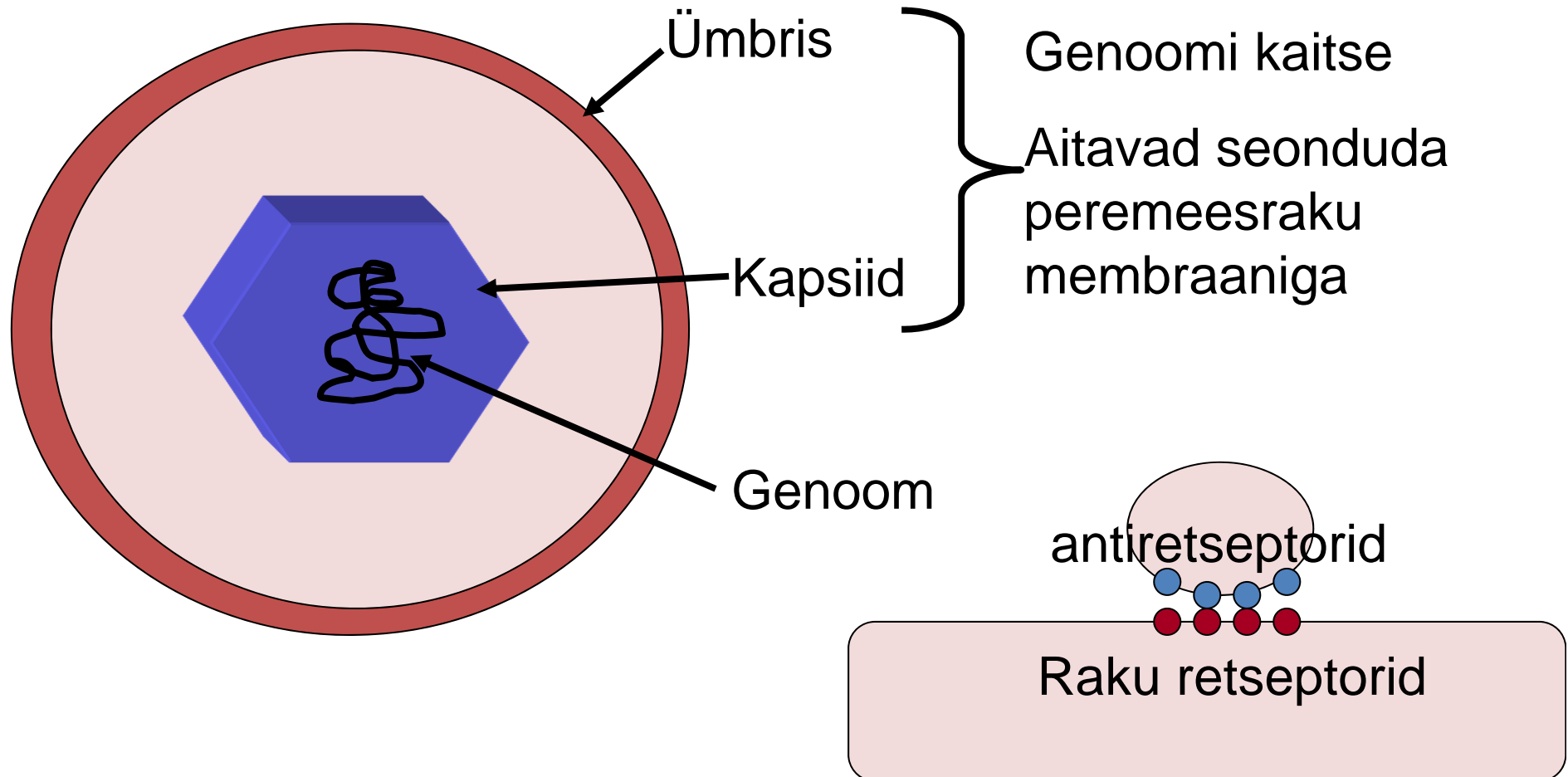
ümbris – peremeesraku membraanist

Nukleiinhape on 1- või 2-ahelaline, koosneb 1-st või mitmest molekulist.

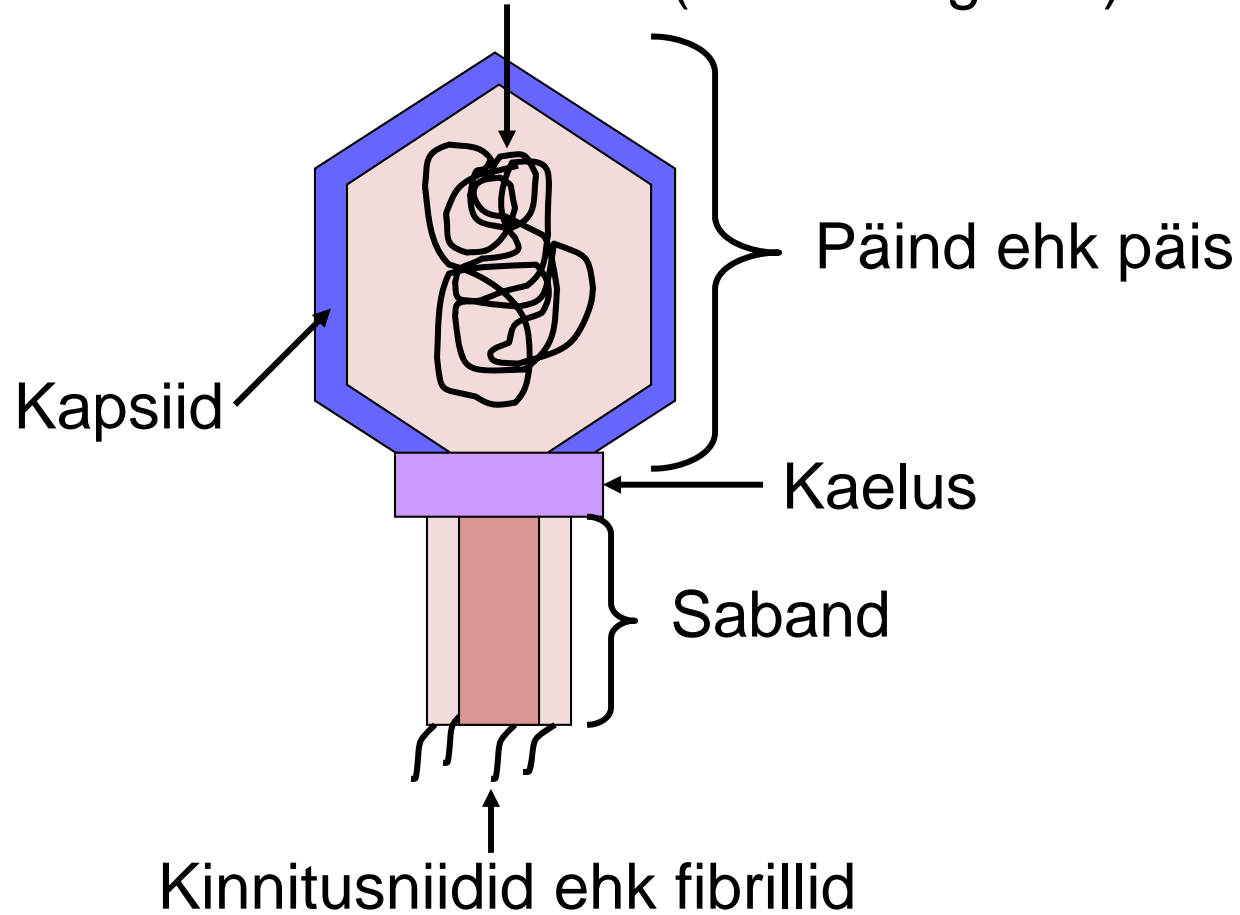
Kapsiid denatureerub 60 – 75° C juures.

Ehitus:

Ehitus:

DNA või RNA (3 ... X00 geeni)

Viirused...

Geenide ülesanded:

Kindlustavad viiruse genoomi paljunemise.

Mõjutavad peremeesraku aktiivsust (endale soodsamaks).

Kindlustavad viirusvalkude sünteesi.

Viirused...

Klassifikatsioon:

nukleiinhappe alusel – RNA-viirus
DNA-viirus

Millised haigused on põhjustatud RNA-viiruste ja millised DNA-viiruste poolt?

marutaud	herpes	hepatiit	gripp	punetised
	lastehalvatus	rõuged	AIDS	

Viirused...

Klassifikatsioon:

DNA-viirused

DNA- ja RNA-viirused

RNA-viirused

sarnased nakkuslikud geneetilised elemendid
(satelliitviirused, viroidid, prionid)

Viirus – bioloogiline objekt.

Viirushaigus – viiruse poolt põhjustatud haigus.

Viirused...

Klassifikatsioon:

tõvestava objekti alusel – bakteriviirus e. faag
taimeviirus
loomaviirus
inimeseviirus
seeneviirus

Nakatumine:

piisknakkusega (gripp)
toiduga ja joogiga (A hepatiit /kollatõbi/)
koevedelikega (AIDS, B hepatiit)
haigete loomadega (entsefaliit, marutaud)

Viirused...

Viiruse genoom tungib rakku (**nakatumine**)

Raku sünteesiprotsessid alluvad viiruse nukleiinhappes olevale infole

Uute viiruste süntees rakus

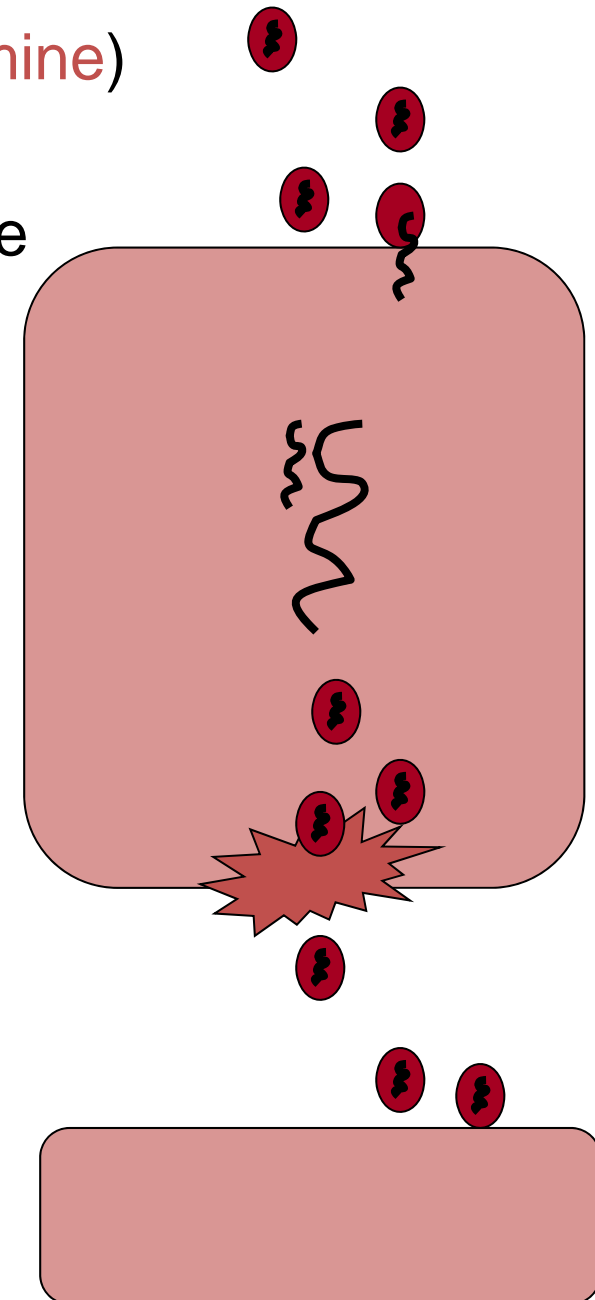
Peremeesrakk puruneb

Viirused väljuvad

Viirused nakatavad uusi rakke

Viirused...

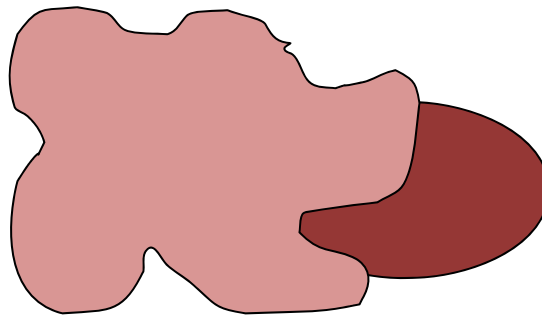
Organism toodab viiruste vastu **antikehi**.

Viirushaiguste vastu vaktsineeritakse – süstitakse **vaktsiini**.

Vaktsiin – surmatud või nõrgestatud viirused.

Vaktsiin stimuleerib antikehade teket organismis.

Antikehad seonduvad viirustega ja viivad lagundamisele.

Viirus kinnitub antiretseptoritega/fibrillidega rakumembraanile

Viirus vabaneb ümbrisest ja lagundab rakumembraani (ja kesta)

Viiruse nukleiinhape koos kapsiidiga siseneb rakku

Viirus vabaneb kapsiidist

Viiruse nukleiinhape replitseerub rakutuumas või tsütoplasmas

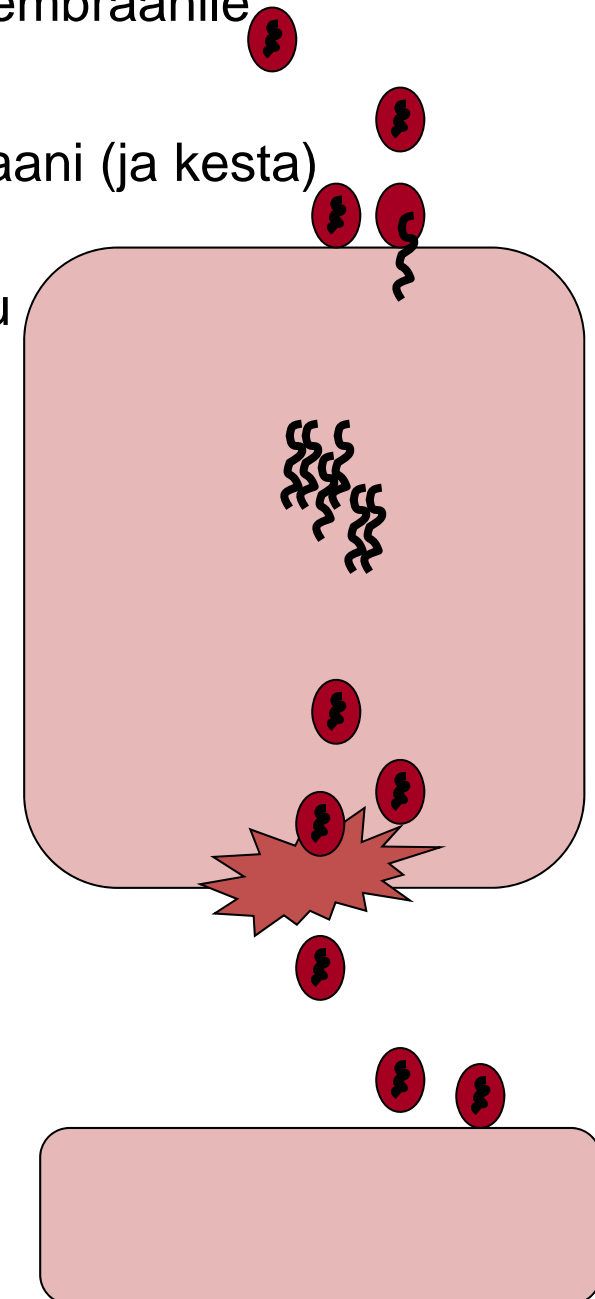
Moodustuvad uued viiruse nukleiinhapped ja sünteesitakse ümber kapsiidid

Rakumembraan (ja kest) laguneb

Rakk hukkub ja viirused väljuvad. Peremeesraku membraanist võetakse osake kaasa ümbriseks

Viirused...

LÜSOGEENNE TSÜKKEL

Viirus kinnitub antiretseptoritega/fibrillidega rakumembraanile

Viirus vabaneb ümbrisest ja lagundab rakumembraani (ja kesta)

Viiruse nukleiinhape koos kapsiidiga siseneb raku

Viirus vabaneb kapsiidist

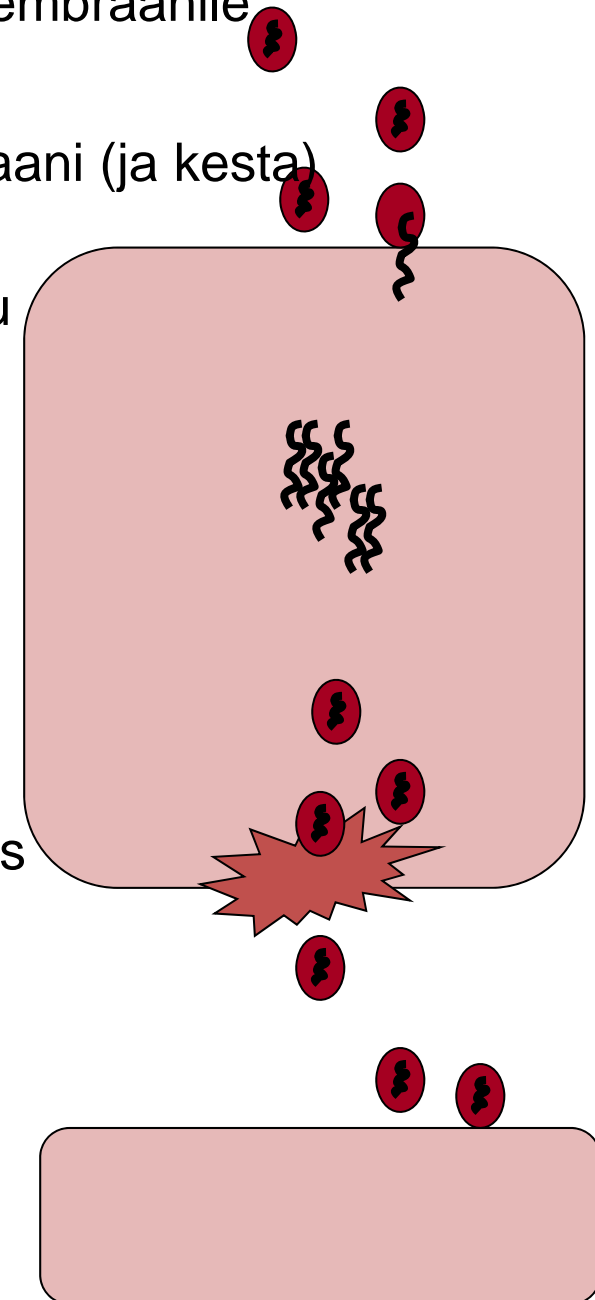
Viiruse nukleiinhape seostub peremeesraku kromosoomi

Viiruse nukleiinhape on mõni aeg inaktiivses olekus

Järgneb lüütiline tsükkel

Viiruste teke ja evolutsioon

Taandarenenud rakusisesed parasiidid

Mingite rakkude RNA või DNA molekulid omandasid kapsiidvalkude geenid ja võime liikude rakust rakku

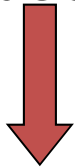
Isepaljunevast valke kodeerivast mRNA-molekulist

Rakud olid enne olemas

Enne elusorganisme!

Viiruste kasutamine geenitehnoloogias

Viiruse genoomis asendatakse mõni geen rakulise geeniga

Viirus siseneb rakku koos lisatud geeniga

Lisatud geen integreerub raku genoomiga

Antud geeni pealt sünteesitakse vajalikku valku